СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 302. Джерзи Сіти, Н. Дж., четвер, 27 грудня, 1934. VOL. XLII. No. 302. Jersey City, N. J., Thursday, December 27, 1934. THREE CENTS.

СВЯТОЧНИЙ ВІДКЛИК ПРЕЗИДЕНТА

ВАШИНҐТОН. — Підчас врочистого відкриття місцевого громадського свята Різдва президент Рузвелт видав святочний заклик до краю, взиваючи всіх „бути сильними, відважними й обєднаними".

На основі рапортів з краю ґазети підчеркують, що цьогорічні свята були більше оживлені, як котрінебудь свята від початку кризи.

В кождім просто місці пороблено специяльні приготування для приняття бездомних людей. В самому Ню Йорку місто приймало коло міліона бездомних.

ПРОТИМІЖНАРОДНІ НАСТРОЇ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Джеймс Гемилтон Луис з Илинойсу виступив публично з пропаґандою, щоб Злучені Держави не заключували ніякої міжнародньої умови про обмеження величини їх фльоти.

Конгресмен Тинкгем з Месечусетс виступив з публичною заявою проти приступлення Злучених Держав до Міжнародного Робітничого Бюра. Конгресмен каже, що це тільки пригравка до повного приступлення Злучених Держав до Ліґи Націй. Заява звертається передовсім проти пані Перкинс, секретарки праці в кабінеті Рузвелта.

ВЕЛИКА ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

ГЕМИЛТОН (Онтаріо, Канада). — Їдучий на схід з Шікаґо поспішний поїзд залізниці Канадійських Державних Залізниць зударився на стації Дондас зі стоячим на бічних торах залізниці прогульковим поїздом. Згинули підчас катастрофи найменше 15 осіб, а 30 інших були поранені.

Причиною катастрофи було те, що останні вози поспішного поїзду вискочили коло зворотниці з тору. Чому це сталося, ніхто ще не може сказати.

СМЕРТЬ 8 ОСІБ ЧЕРЕЗ СВЯТА В МЕЗУРЕ.

ДЖАПЛИН (Мезуре). — Еверет Крум, 28-літній майнер, пробував підпалити огонь у печі нафтою. Наслідком цього з 6 осіб, що жили в тім домі, лишилися при життю тільки 2, а й ці лежать у шпиталі, тяжко попечені.

У місцевості Седалія, в цім самім стейті, вибух злого сірника в руках Генрі Гоми підчас гостини в свого роботодавця викликав пожар ялинки, а за тим і пожар дому. В огні згоріли: жінка роботодавця та його 3 дітей.

ОСІВ З РОЗПАДАЮЧИМСЯ ЛІТАКОМ.

РУЗВЕЛТ ФІЛД (Лонґ Айленд). — Капітан Ґарі Менинґ, офіцир корабля „Манґетен" та герой багатьох морських пригод, котрий тепер учиться тут літати, вилетів на Різдво на своім літаку в повітря. На висоті 3,000 стіп побачив, що його літак починає розсипатися. Хоч Менинґ мав на плечах легкопад, він не вискакував з машини, боячися, щоби вона не впала на котрий дах у місті під ним. Пропелєр літака нарешті відломався, а, падаючи, зірвав ще кілька дротів коло мотора. Летун не міг тепер здержати руху мотору. Від стукоту мотору зломалися рури, якими вливаються зі збірників ґазоліна й олій і вони стали обливати летуна. Була найвища пора вискакувати, але Менинґ побачив під собою малі доми й боявся пускати літак на їх дахи. Він лишився на літаку та кермував ним, як міг, щоб осісти на вільнім від домів полю.

БАТЬКО 35 ДІТЕЙ.

ҐВАЙТБЕРҐ (Кентокі). — Місцевому майнерови вугля, Джанови Д. Словнови, жінка вродила нову дитину.

Є це його третя жінка та 35-та дитина. З тих дітей тільки двоє померло.

ЇДУТЬ ДО КРАЮ НА ГОЛОСУВАННЯ.

ШІКАҐО. — На голосування в сарській окрузі про приналежність округи, що має відбутися 13-го січня, вибралася звідсіля вже друга група людей.

Виїжджають вони всі з Ню Йорку кораблем „Дойтшланд". Кажуть, що їде їх 150.

РОБІТНИЧА РАДА ОСУДЖУЄ ПЕРЕНОШЕННЯ ФАБРИК.

ВАШИНҐТОН. — Краєва Рада Робітничих Відносин осудила два футряні підприємства з Бруклина, Ню Йорк, за переношення своїх фабрик в інше місце.

Рада каже, що це нарушує постанови кодексу цього промислу та параграф 7А закона про відбудову краю, котрий заборонює підприємцям робити якінебудь перешкоди робітничим організаціям.

ДІТИ МІЖ ЖЕРТВАМИ ЛЕТУНСЬКОЇ КАТАСТРОФИ.

ЕЛКО (Невада). — У румовищах літака, котрі знайдено на вкритій снігом горі, яких 60 миль звідсіля, знайдено летуна Флойда Де Лонґа та троє дітей, котрих він, видно, взяв на прогульку повітрям. Діти належали до родини багатого фармера Стинтона, котрому тільки три дні тому помер на запалення леґенів найстарший син. Розсліди дозволяють догадуватися, що літак попав у сніговицю й ударив до виступу гори.

ВКРАЛИ ЗАЖЕБРАНИХ 2,000 ЗЛОТИХ.

В Замості доконано грабункового нападу на 54-літнього жебрака, Хаїма Мітельпункта. Грабіжники забрали йому торби, в яких знаходилися 2,000 зл., зібраних жебранням. Одного злодія арештовано незабаром, другий утік з грішми.

ВИБРАЛИ ЦИГАНСЬКОГО КОРОЛЯ.

В лісі біля Лодзі відбувся вибір короля польських Циганів на пять літ. Вибрали Цигана Квека, що буде називатися Михайлом II. Вибір попередила оживлена виборча кампанія, бо за гідність короля старалися теж два брати Квека. „Король Михайло II" виладив плян оснувати в Індії національну циганську державу й занехати кочове життя. Одначе оба його брати противляться цьому плянови, що не годиться з циганською традицією.

ЗМАГАННЯ В ОБЖИРСТВІ.

У французькій місцевості Руен відбулися змагання в обжирстві. До цих цікавих змагань стали 4 особи. Вони мали на лицях маски. Кожний зі змагунів мав в означеному часі зїсти якусь скількість страв. Кожний з них дістав бараболі, риби, курятину і рижу, всього по 2 кг., опісля 3 кг. баранини, кільканацять порцій сира, компот з яблок, 6 пляшок вина і 2 пляшки яблочника. Пальму першенства в тому змаганні здобув аквадат Шарль Вієнод, який дав собі раду з усіма згаданими стравами і напитками. По спожиттю важив він 12 кг. більше, ніж перед їжею. Слід додати, що нормальна його вага є 151 кільограмів.

ТРАҐЕДІЯ НА ВЕЖІ АЙФЛЯ.

Робітники, заняті при направі вінди на вежі Айфля в Парижі, побудували собі кабіну, де мешкали. Коли одного дня ранком вони не виходили зі своєї кабіни, кабіну отворили ззовні. Два робітники, що ночували в цій кабіні, лежали неживі на землі. Вони зачадилися від ґазу, що добувся з малої печі, де робітники приготовляли собі вечерю.

ПОВІТРЯНІ ПАНЦИРНИКИ.

Німецька преса, що слідкує пильно за постуном воєнних зброєнь, повідомляє про найновіші здобутки англійської техніки. Отже англійські інжініри збудували новий тип воєнного літака, що має рухому гарматню вежу. Стрілець уміщений на переді, а вежа охоронює його перед тисненням повітря, що досі все спричинювало велику трудність. Сама вежа обложена панцирем, який сильно зміщнює безпеку стрільця. Завдяки конструктивним уладженням може стрілець з літака, що летить зі швидкістю 320 км. на годину (понад 5 км. на мінуту), цілити з такою певністю, якби знаходився на постійній підставі. Англійська преса зазначує, що цей тип буде загально принятий в аеронавтиці.

ПРОМОВА З ІЛЮСТРАЦІЯМИ.

Група ленінградських мистців працює над ілюстраціями до останньої промови Сталіна на XVII-тім партійнім зїзді. Промова вийде в 100,000 примірників.

ЩО ЖДЕ СЬОГОДНЯ РЕЕМІҐРАНТА.

Над озером Ґепо в свенцянському повіті хлопці, що пасли худобу, побачили людську ногу, яка виставала з землі. Повідомлена про це поліція розкопала пісок і добула тіло чоловіка. Дохождення викрили, що це тіло реемігранта з Америки, який вернувся недавно до краю і хотів біля Свенцян купити більшу посілість. В останньому часі бачили його в товаристві якогось підозрілого мужчини. Поліція викрила незабаром того мужчину й арештувала. Його назвище держать покищо в тайні.

НЕ ВІЛЬНО ҐРАТИ МЕНДЕЛЬСОНА.

Президент німецької „Культурної палати" рішив питання: чи можна дозволити, щоб виконували на концерті ораторію Ґенделя і „Сон літньої ночі" Мендельсона. Ґенделя дозволив, Менддельсона ні. „Національ Цайтунґ" пояснює це рішення так: „Райх не може взяти на себе відповідальности за музику Мендельсона. Ця музика — ґеніяльна, але закон про расу і про кров треба прикладати без усяких винятків". І це рішення теж ґеніяльне.

ОГРАБИЛИ ПОЧТОВИЙ ВІЗ.

На дорозі між селом Безволя Деревна, пов. Радзимін, доконано в білий день звичайного грабункового нападу на почтовий амбуляис, що віз із Радзиміна почту та гроші на виплату для урядовців і вчительства. В лісі, де чатували бандити, посипалися до почтового воза стріли, від яких згинули постерунковий Йосиф Лацюк і візник Мацей Ришковський. Опісля бандити кинулися до воза, розбили двері, заграбили готівку 4,000 зл. і втекли в ліс. Повідомлена про це поліційна влада влаштувала облаву на бандитів.

НІЧЮ НЕ ВІЛЬНО ВБИВАТИ ЦВЯХІВ!

Найвищий суд у Варшаві оголосив засадниче вирішення у справі проступків проти нічного відпочинку. Каратимуть за заколочення спокою не тільки за ґру на фортепяні, танці чи крики, але і за такі щоденні речі, як вбивання цвяхів нічною порою. Нічна пора це час, призначений на спання людей; він залежить від пори року і місцевих звичаїв.

З ЧОБОТОЧИСТА МІЛІОНЕР.

Кілька років тому в Ніці звертав на себе увагу молодий хлопець, Пієтро Барнарді, що, розташувавшись на вулиці з приладдям до чищення чобіт, вереском стягав до себе клієнтелю. Одного разу біля нього спинилося гарне авто і вісіла старша пані, Американка. Після півгодинних переговорів гарний Пієтро залишив свої причандали на вулиці і сів разом з Американкою до авта. Внедовзі вони побрались (Американка підлалася передтим відмолоджуючій курації). Перед кількома тижнями жінка Пієтра Барнарді померла, залишаючи йому в спадщині кілька міліонів. Тепер фільмовці з Голівуду стараються молодого міліонера притягти до фільми і зробити з нього нового Валентіна.

ПРОТИЖИДІВСЬКІ ПОГРОМИ.

В Страшенах біля Кишинева дійшло до кривавих протижидівських заворушень. Юрба, підюджена членами румунської партії „кузистів", здемолювала місцеву синагоґу й кільканацять жидівських склепів. З Кишинева прибула жандармерія й привернула порядок.

ЧОЛОВІК 10 ЖІНОК І 42 ДІТЕЙ.

До прокуратури окружного суду в Радомі вплинула скарга на Арона Кагана, що закинула йому многоженство. Скаргу внесли всім його жінок. Каган женився з бідніщими Жидівками, забирав від них майно і щезав. Так оженився десять разів і став батьком 42 дітей. Дві жінки вже померли. Коли його многоженство вийшло на яву, 8 жінок пішли до рабіна в Островці по раду. Рабін звелів їм скласти „комітет ошуканих жінок" і внести скаргу до прокуратури.

ІНДІЙСЬКІ СЛОНИ ТАНЦЮЮТЬ.

Індійський присмирник диких звірів, Расаман із Калькути, підобрав собі трупу з 24 слонів, у яких відкрив незвичайний хист до танцю. Танцюють ці слони неабищо, бо „російські танки"; не виключене, що є між ними теж наш гопак і коломийка. Балетмайстер вибирається з ними до Европи, впевняючи, що його слони задивують усіх своєю ґрацією та легкістю.

РОДИЧІ ВБИЛИ СИНА.

В Довгій Войнилівській, пов. Калуш, склалася траґічна подія на маєтковому підкладі. Двацять кілька-літний парубок Микола Луців був на заваді свому батькови Михайлови та мачусі Фесі, бо хотів женитись і взяти свою пайку маєтку. Щоб до того не допустити, мачуха намовила трох забіяків, які в ночі побили Миколу до безтями колами і кинули до рова. На другий день Микола, перенесений до дому, ожив. Тоді родичі задушили його шнуром, а в селі оголосили, що він помер від побоїв. Одначе лікарська секція тіла виказала, що він умер від удушення, тому й Михайла і Февронію Луців арештовано. Крім того арештовано трох парубків, яких родичі Миколи намовили до вбивства.

ЗНАХОР ОШУКАНЕЦЬ.

Слідча влада в Станиславові заопікувалася Василем Паливодою, який користав з легковірности селян і натягав їх на гроші, обіцюючи вилікувати їх з ріжних недуг. Паливода виступав у богородчанському повіті як лікар чудотворець з Тибету, що при помочі цілющих зіль лікував усякі хороби. Аж коли в багатьох випадках селяни зміркували, що стали жертвою ошуканця, повідомили поліцію, яка його арештувала.

ТОРГОВЛЯ ЖІНКАМИ НА КИПРІ.

На острові Кипрі процвітає незвичайна торговля. Звідтся там масово молоді Араби з Палестини за жінками. Дівчата на Кипрі славні з вроди і родичі продають їх на лїцитації. Ціни „нареченних" хитаються між 1,500 до 7,000 франків. Торговля відбуваєть-ся за згодою англійської влади.

СОВЄТИ ПЕРЕВОДЯТЬ ЧИСТКУ ПО ШКОЛАХ НА УКРАЇНІ Й У РОСІЇ

МОСКВА (Росія). — В університеті в Дніпропетровську на Україні добачив совєтський уряд в Москві націоналістичні ухили. Тому усунено з уряду голову міської комуністичної партії за те, що допустив до цього, що націоналізм міг вкорінитися між учениками університету.

Подібні зарядження приноровлено теж до багатьох університетів у Росії. Там усувають багатьох професорів, підозріваючи їх у троцькізмі.

Совєтські часописи підняли великий шум з тої причини, що опозиційні групи зачали розкладати комуністичну партію, а особливо молодь по школах. Як примір подають проф. Владимірова, котрий викладав у Ростові й виразно оспорював вартість теорій Леніна щодо світової революції, як теж підкреслював, що большевицька революція не дала селянам нічого крім націоналізації землі.

БОЯТЬСЯ СВІТОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ.

МОСКВА. — Тепер уже вияснюється, що Совєти почали нагінку на терористів не так через те, щоби боялися атентатів, як через те, що та опозиція, яка вбила Кірова, домагається рішучої акції з боку уряду і комуністичних провідників у справі дальшої пропаґанди Совєтів щодо викликання світової революції. А ті, що є при владі, того собі не бажають.

ОПОЗИЦІЯ ПЕРЕХИЛЯЄТЬСЯ ДО ФАШИЗМУ.

МОСКВА. — „Ізвєстія" подають, що опозиція в комуністичній партії звернулася до політичної ідеольоґії „фашістівських бандитів" і хоче викликати при допомозі фашизму із заграниці внутрішню революцію в Росії.

АРЕШТУЮТЬ ДІТЕЙ.

ЛОНДОН. — „Дейлі Експрес" подає, що в Москві арештовано 43 дітей. Найстаршому з арештованих є всього 16 років. Влада твердить, що арештовані діти були в звязку з Зіновєвом і працювали за його вказівками.

ПО ЦІЛІМ КРАЮ СВЯТКУЮТЬ ПАМЯТЬ ГРУШЕВСЬКОГО.

ЛЬВІВ. — Краєві ґазети подають кождого дня спис ріжних більших і менших місцевостей з описом святочних концертів, академій і сходин, присвячених памяти Михайла Грушевського.

ВЕЛИЧАВЕ СВЯТО В СТОЛІТТЯ УРОДИН ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА.

ЛЬВІВ. — У Великім міськім театрі відбувся величавий концерт у честь Юрія Федьковича. Велика саля театру була випродана, а сотки людей відійшли від каси без білетів. Святочну промову виголосив поет Богдан Лепкий. Була чудова декламація „Довбуша" і виступ молоді в гуцульських чудових строях зі змодернізованими чудовими танками і співом хору та музикою. Ціла програма відбивала новістю і свіжістю.

ВКРАЛИ НАПИС З ХРЕСТА.

ЯВОРІВ (Галичина). — „Яворівське Слово" з 1 грудня подає, що в ночі з 31 жовтня на 1 листопада якийсь злочинець (а хто це, легко догадатися) вкрав таблицю з написом „Борцям за Волю України", яка була прибита на хресті на могилі українського вояка, коло церкви св. Юра в Яворові. Та таблиця висіла там 14 літ.

ТРОЦЬКИЙ СКРИВАЄТЬСЯ.

ПАРИЖ. — Кореспонденти ріжних ґазет шукають по цілій Франції Троцького, щоб мати з ним інтервю зприводу теперішніх подій у Совєтах. Але ніде не можуть його знайти. Кажуть, що він так змінився, що ніхто його не пізнає. Кажуть теж далі, що Франція його не видасть, якби Совєти зажадали видачі, з причини, що він бунтує їх підданих.

НЕ БУЛО ПРОТИРЕЛІҐІЙНИХ ПАРАД.

МОСКВА. — На латинське Різдво відправлено богослуження в деяких церквах, що держаться нового календаря. По комуністичних клюбах і зібраннях говорено в той день про реліґію як „опій для народу" і як ворога пролетарської влади. Але протиреліґійних парад цього року не влаштовувано. Кажуть, що це булоб владі не на руку.

НА ДАЛЕКІМ СХОДІ КИПИТЬ.

ХАБАРОВСЬК (СССР). — Арештовано двох Китайців з Манчука. Арештовані, як подає совєтське звідомлення, признались, що їх вислали японські офіцири, щоб розслідити стан доріг та пересунення совєтських військ.

А влада в Манчуку придержала цілий совєтський відділ жовнірів, що як кажуть, зблудили, і перейшли на територію Манчука.

Раз-у-раз виринають подібні конфлікти, які вказують, що ситуація на Далекім Сході напружена. Офіціяльно японська і совєтська сторона твердять, що там спокій.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holiday at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237 — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

БОЛЯЧКА ТРІСКАЄ

Таємниця, котрою большевицький уряд оточив убивство большевицького комісаря Кірова, починає поволі розвіюватися. Нема днини, що не принеслаб нової вістки про справу. І кожда вістка більше сензаційна від попереджаючої її, кожда все краще й краще розкриває цілу атмосферу, що панує в країнах Совєтів.

Коли появилися перші вістки про атентат на визначного большевицького комісаря, не було сумніву, що маємо тут до діла не з одиночним проявом невдоволення, що за ним криється масове невдоволення. На це саме вказувала поведінка большевицького уряду. Як були які сумніви, то тільки в тому, котра саме група взялася за небезпечне діло стати виявником масового невдоволення. Чи стали ними останки розбитої аристократії? Чи недобитки буржуазії? Чи доживаючі віку заможніші колись селяни, нинішні „куркулі" й „кулаки"? Чи угнетені національности? Відомо, це питання було дуже важне, бо відповідь на нього показувала, де саме воцарилося невдоволення до того, що воно аж проривається активністю.

Спершу факти показували на ріжні круги, але чим далі, тим більше вони показують на щось інше, ніж на останки ріжних опозицій у самій таки большевицькій партії. Показується, що комуністична партія розгромлювала ріжні опозиції в своїх рядах, але ніколи не вспіла їх змести з лиця землі. Опозицію заголюкувано втратою масних посад, засланнями на Сибір, арештами й розстрілами. Вона замовкала. Її прихильники з часом верталися в ряди правовірних синів партії, зложивши публично відповідне покаяння. Але, як видно тепер, всі ці насильства на ніщо не здалися, щоб здушити противні думки. Людська думка, навіть у большевицькій партії, не дасться здушити. Хоч розкаяні комуністи присягалися під натиском, як хотіла партія, що земля стоїть на місці, то всетаки вони відверталися від Маркса, на котрого присягали, і казали: А таки обертається!

На верха здавалося, що по кождій побіді комуністичної централі центр партії кріпшає. На ділі усе це була тільки ілюзія. Партія уряду даліназбирувала довкола себе все більше й більше ворожнечі. Проти неї були вже не тільки народні маси, але й великі групи партійної братії. Нарешті боляк розпукся: впав Кіров. Тепер страх упав на центр. І в страху він пробує ратуватися новими кривавими розправами зі своїми незовсім правовірними партайманами. Та відомо, такі розправи не скріплять партії, а її ще більше ослаблять. Та така є доля партій і народів; як казали Греки: Кого Бог хоче покарати, тому розум відбирає.

Василь Верниволя.

МАРІЯ МАРКОВИЧКА (МАРКО ВОВЧОК)

1834—1934).

Світе мій,
Моя ти зоренько святая!
Моя ти сило молодая!
Світи на мене, і огрій,
І оживи моє побите,
Убоге серце, неукрите,
Голоднее!

(Шевченко).

То так величав Шевченко з початком 1859 р. „нову зорю" в українському письменстві, Марію Марковичку, що під прибраним імям „Марко Вовчок" видала була недавно передтим (1858 р.) свої „Народні оповідання" в Петербурзі. Захопився найбільший поет оповіданнями нового письменника, бо побачив із них, що „наше слово не вмирає", що „не пропадає наша правда", і в Марку Вовчку „Господь послав нам кроткого (смирного, тихого) пророка і обличителя (такого, що виявляє людей такими, які вони справді, здирає з них маску) жестоких (жорстоких) людей неситих". Поет молоду письменницю назвав своєю „донею", бачив у ній переємницю думок про неморальність кріпацького ладу на Україні, наслідницю у змальовуванні горя закріпощених людей.

Багато в нас писали про Марковичку й її оповідання. Багато вчених зясовувало її значіння в українському письменстві. Алеж ніхто так коротко та влучно не змалював ваги оповідань Марка Вовчка, як саме Шевченко у своюму чудовому короткому вірші. Майже всі оповідання Марковички — це заокруглені, гарненькі образочки тяжкого кріпацького горя. В тяжких панщизняних злиднях найбільше в неї страждають жінки. Несправедливий кріпацький лад робить із людей німих рабів, що „прокидаються й лягають плачучи, проклинаючи". Вони всі ходять наче в півсні, й тільки їх розради в тяжкому житті, що — надія на сонце волі, яке колись таки засяти мусить. Супроти нещасних панщизняків — які бундючні та які немилосерні всі ті, яким кріпацький лад на руку! До тогож вони — люди жорстокі, немилосерні, без людського серця.

Усе це — як у Шевченка! Алеж у Шевченка за такий лад буриться кров, він вибухає гнівом, кидає громами на тих, що в мужика все відібрали, що-крок — то погроза „новим вогнем", одне слово — могучий протест, який струшує сумлінням так сильно, що здається: ось-ось мусять панщизняні спасти кайдани з людей, і вони будуть вільні.

Та всього цього ви в Марковички не знайдете. Порівняйте тільки, як один і другий письменник змальовує кріпацьке горе жінок. В обидвох жінок від панщизняної неправди, в якій страждають жінки—крається серце. Алеж у Шевченка жінки — діяльні (Марина), хоч і прощають ворогам (Відьма), алеж їх слова про кривду — вогнем печуть. У Марковички — жінки тільки страждають (Козачка), і хоч від її оповідання про тяжке їх горе в нас самих ворушиться гнів, то той гнів якось переливається тільки в безмежний смуток, і ми враз із авторкою та її сердешними людьми тільки страждаємо.

В нас часто говорять про Марковичку, що її оповідання — протест проти кріпацького ладу. Алеж цього з її чудових малюнків кріпацьких гараздів не видко. Марковичка — „обличитель жестоких людей неситих" (панів), Марковичка — поет кріпацького горя, пророк, — алеж пророк — кроткий, лагідний, смирний! У рямці цього розуміння її письменницького хисту вкладається й на-причуд гарна, незрівнана народня мова — і в поодиноких висловах, і в ладі слів, і у складі. Вона мягка, лагідна, спокійна. Висловів старозавітніх пророків, як у Шевченка, ви в Марковички не знайдете. Не знайдете й сильних, могутніх Шевченкових слів, що з них бють блискавки гніву і грозять караю за неправду.

Цеж не відбирає ані трохи ваги творам Марковички. Їх вартість вічна, їх краса невяла, в історії українського письменства її імя записане буде повік несмертними буквами.

Кажуть, що її оповідання одноманітні, що хоч їх багатенько, то вони наче скрізь однакові. Воно й так, і не так. Правда, ми можемо забути імена Одесь, Хим, Данил, чи як вони звуться, головні особи в оповіданнях Марковички — алеж ніколи не струсимося від того великого враження, яке на нас зробили всі ці оповідання своєю величезною правдою. Враження від них буде в нас суцільне й ніколи не затреться. Ми все будемо мати перед очима повну картину тяжкого горя, в яке одну частину нашого народу вкинув довговіковий панщизняний лад. Будемо бачити більше людей у їх тяжкому стражданні, і менше, куди менше таких, що вважають те страждання за цілком природну річ, і що не вдумуються навіть у те, що всеж це — велика неправда.

В історії нашого письменства довго тягнувся спір про те, хто такий Марко Вовчок; чи писала ці чудові оповідання дійсно Марія Вилинська, за чоловіком Марковичка, начеб-то Московка зроду та зукраїнщена після подружа з Опанасом Маркрвичем, відомим українським народознавцем (етнографом), — чи писав їх її чоловік, а жінка тільки підписувала, чи писали вони їх удвох. Підносили такі сумніви в нас у тому часі, коли ще письменниця жила, жила далеко від України, в Парижі, — зазначували, що вона якось та дивно, що вона, виїхавши за кордон, до Парижа, нічого більше по-українському не писала. Марковичка на всі ці закиди гордо мовчала. А отже виявилося, що й за кордоном вона не перестала писати по-українському, що для свого сина окреме оповідання написала (Гайдамаки), щоб він мав що й по-українському читати. Тількиж за її життя це оповідання друкувалося. Правда, твори, написані в Парижі, (Дяк, Чортова пригода, Пройдисвіт) нічого нового в письменство не вносять, — алеж відразу з них пізнати, що й ці оповідання, й ті давніщі, писала та сама людина. Від цих нових оповідань і не можна було чогось незвичайного сподіватись, бо Марко Вовчок це такий письменник, що відразу заблис цілим своїм талантом, і далі вже не змінявся, не розвивався. Єж такі письменники (Стефаник, Черемшина)! До тогож знайдено рукописи Марковички — чисті, писані її рукою твори, з дуже незначними поправками Куліша...

Великій письменниці зроблено за її життя велику кривду! Бо й із московським її родом (народилася вона в Орлі* на Московщині) не було воно так. Виявилося, що Вилинські з українського роду, що Марковичка дівчиною часто бувала на Правобережжі (в Київщині), що українську мову знала дуже добре, і в її творах так і відчувається, що це мова правобережна, київська (Опанас Маркович був — Полтавець). Та — тепер уже таких сумнівів щодо авторства „Народніх оповідань" ніхто не підносить.

* Там у Орлі пробував на засланні Опанас Маркович за свою участь у Кирило-Методіївському братстві — там обоє й побралися.

10. грудня 1934 минуло сто років, як народилася наша велика письменниця. Її твори тисячками розійшлися по українських землях. Тепер нема вже, здається, в нас одної свідомішої людини, що не знаблб таких перлин-оповідань Марка Вовчка, як „Два сини", „Козачка", „Сестра" й т. д. Наша „Просвіта" видавала декілька разів ці оповідання. Їх перекладали майже на всі європейські мови — імя письменниці відоме далеко поза Україною і скрізь приносить честь нашому народови.

У століття народин великої письменниці цими кількома словами хочемо віддати їй пошану та пригадати нашій Громаді, які великі заслуги має в нас Марковичка.

(„Життя і Знання").

ПРИРОДНІ БАГАТСТВА УКРАЇНИ

В „Комуністі" з 14. листопада 1934 року подані нові відомости про природні багатства України, на підставі недавних розвідок наукових установ у ріжних областях Наддніпрянщини.

Досліди підземних багатств України дали змогу скласти нову мапу, на якій зазначено, в котрих областях знаходяться вугілля, залізна руда та всякі корисні копалини.

Ще недавно уявляли, що Донецький вугільний басен має тільки 23,000 квадратових кільометрів. Тепер наукова організація „Українська геольогічна розвідка" дослідила, що поклади камінного вугілля в Донецькому басені йдуть далеко на захід, майже до самого Дніпра. На північ вугілля Донецького басену йде аж до границь Московщини.

Площу цього Великого Донецького басену вираховано тепер на 190,000 квадратових кільометрів. Український Донецький басен є найбагатший у світі своїми покладами антрациту, бо має більше ніж західня Европа, Америка й Австралія докупи. („Пятилетний план", том II., 1. частина, стор. 12).

Крім камінного вугля має Україна великі поклади бурого, мягкого вугілля. Камінне вугілля зосереджене на Лівобережній Україні, але буре вугілля знайдено головно на правім боці Дніпра. Це райони — Кривий Ріг та Олександрія (на межі давньої Херсонщини й Катеринославщини) і Звенигородка на Київщині. Наукові установи вгадують масу бурого вугілля на Україні на 500 міліонів тон. Буре вугілля надається для хемічного промислу. Велику вагу має те, що нові поклади бурого вугілля знайдено в окрузі Кривого Рогу, понад степовими річками Інгульцем та Саксаганню. Криворіжжя відоме як місце найліпшої в світі залізної руди. Нова розвідка показала, що Криворізький басен має в своїх підземних глибинах до 500 міліонів тон залізної руди. Залізна руда і вугілля лежать тут на місці. Це ідеальні умовини для широкого розвою індустрії. Поклади залізної руди від свого центру в Кривім Розі йуть на схід до Дніпра та на північ до Олександрії, майже на 50 кільометрів. Нові поклади залізної руди знайдено коло Корсак-Могили на Мелітопільщині (полудневе Запоріжжя), є ознаки залізної руди також на Лівобережній Україні, коло міста Павлограду.

Вже давно були відомі поклади манганової руди в районі Никиполя (колись Микитин Ріг, де була Січ Запорозька). Тепер доказано, що в цім місці є не менше як 400 міліонів тон манганової руди.

Таким чином Україна має найбільші поклади мангану в цілім світі.

На Україні є великі поклади вогнетревалих глин, що їх уживають при перетоплюванні металів. Ці глини лежать у Донецькім басені: Часів Яр, Дружківка, Володимирівка, Пологи. На Правобережжі знайдено вогнетревалі глини в районі Єлисавету та Долинської. Загалом глини тих сортів, що надаються до промислового вжитку, знайдено на Україні понад біліон тон. Велику славу в світі має українська біла глина (каолін), що вживається на виріб порцеляни. Лускуватий графіт, підземні гази, поклади срібної руди, олова, цинку — це все багатство знаходиться на Україні.

Тому так міцно тримається Москва України, щоб не випустити її з рук. „Комуніст" пише про богацтва України, „невідлучної частини Союзу СССР". Українські природні багацтва додають Москві ще більшого завзяття для гноблення українського народу.

С. С.

М. Костишин.

ПОКЛІН М. ГРУШЕВСЬКОМУ

Поклін покірний за щирі труди,
Що блеском сонця світять у нас.
Завчасно склали руки на груди.
Згасли надії в злиденний час.

Червона влада прагне руїни:
В час голодовий дали розказ,
Щоб серце вирвать геть з України,
В тюрму заслати аж на Кавказ.

В звірській жадобі ціль довершили,
Терпінь до чаші налили вщерть:
Не лиш що батька там осліпили,
А заморили в тюрмі на смерть.

Колюк батьківські уста замовкли,
Обмили руки, наче Пилат.
Тлінні останки шлють на Вкраїну,
Щоб їх з триюмфом заморив кат.

Згнідні підтяли силу Титана,
В нікчемний спосіб кат поконав.
БАТЬКА НАУКИ, БАТЬКА ДЕРЖАВИ
В спочинок вічний кат відіслав.

Хоч і замовкли уста батьківські,
Слова мов з криці у нас живуть.
І не поможуть тюрми катівські,
Їх не заморять, слів не убють.

Лиш загартують пімсту криваву,
На неї прийде догідний час.
А ця батьківська свіжа могила
До пімсти силу скріпить у нас.

Поклін покірний батьківським тіням,
Поклін могилі, що вкрила їх.
Поклін стражальним тяжким терпіням —
— Катам московським: пімста за гріх!

Михайло Козирев.

КАРАМАСОВО*)

Коли робітник Семен Фролов одержав відпустку, вирішив відвідати свою рідню в селі Круті Горбки. Не був там років десять — напевно багато сталося змін...

— Певно, що є трактори, читальня, культура... Перше враження не зрадило його очікувань. Вже на першій хаті побачив він хоч і виблідлу, але колись червону табличку з золотими літерами — „Хліборобська стація села Карла Маркса". Заразже поблизу на другій хаті знову табличка: „Ветеринарна стація". Через дім була читальня, недалеко сільської площі було приміщення районної ради, далі сільський клюб, коло нього кооперативна крамниця, а ще далі „Випозичальня господарських машин". Прямо на площі, коло церкви, стояв червоний кіоск: „Продаж часописів і брошур". Сторчав тут високий стовп, а на нім було гіпсове погруддя Карла Маркса. До стовпа були привязані чиїсь коні. Це Семена розсердило. Вискочив з воза, відвязав коні та привязав їх до плота.

— Також не можуть собі знайти іншого місця!

— А в нас сьогодні свято — зустріла його рідня. — Може ти також підеш до церкви?

Семен був у нерішучости: не мав охоти заразже по приїзді до сварки.

— Ти можливо належиш до комуністів? — Скажи! Але в нас ходять до церкви всі, навіть і партійні... Наш піп є дуже строгий!

— А щож би він міг зробити партійному?

— Деж би ні! А не припустіть його до святого причастя! Щоби сказати по правді, то ми всі співчуваємо партії, але й зректися царства небесного нам також не хочеться — то певно знаєш!...

До церкви Семен не йшов. Хтось із рідні показав йому, де жие голова районної ради, й Семен попрямував до нього.

— Чому у вас привязують коні до Марксового памятника? — запитав він голови.

— Памятник маємо тут тому, — пояснив голова — що наше село не називається вже Круті Горбки. Так перед трома роками, а можливо, що й давніше, приїхав до нас комісар і тоді ми наше село назвали іменням Карла Маркса... Від того часу називається вже Карамасово, а не Круті Горбки. Але що торкається тих коней, то нічого не можу сказати; рішучо нічого не знаю.

— А хто то такий властиво є Маркс? — запитався Семен.

Голова не відповів.

— Як, видно, вибирають до рад відсталих людей! — подумав собі Семен і пішов до клюбу.

— Уся молодь певно буде там — чейже не піде до церкви!

З хати вийшла старенька бабка.

— Чого хочеш, синку?

— У клюбі є хтось? — запитав Семен.

— А це що таке?... Марійко!... — закликала старенька.

Вийшла Марійка.

— Питаюся, чи нема когось у клюбі?

— А то що за клюб? — здивувалася Марійка.

— А що ця табличка? — доторкнувся Семен пальцем до таблички з червоним написом. Бабка засміялася.

— Ця табличка?... То видно, що ти не тутешній... Цю табличку принесли діти; знайшли її десь на дорозі. Дивлюся, що є червона й гарна, тож прибили її на стіну. Висить тут лише так, а про якісь клюби то ми ніколи ані й не чули...

Семен пішов до читальні. На дверях старенької хатини висіла заржавлена колодка, але двері дуже легко відчинились. То була темнувата кімнатка, в якій валялися старі хомути, а на стіні був портрет Троцького й плякат: „Хай живе Троцький, пан! Хай живе ...панів!"

Семен запитався в сусідній хаті:

— Що то за читальня?

— То були в нас вояки... червоноармійці й після них це залишилося... То негодяща хатина, в якій вже ніхто не мешкає й тепер там складаємо всяке барахло.

До інших організацій Семен не ходив. З рідні йому розповіли, що „кооператива" то є лише сама назва, куди всеодно ніхто крами не возить, але торгує, як і раніше, в задній половині свого дому Парамонов. Про хліборобську стацію нічого не знали й навіть не розуміли, що би то могло значити.

— А щож ветеринарна стація? Ветеринарний лікар?

— Але де там! У нас Аграфена вміє добре худобячу хворобу замовляти.

Це Семена надзвичайно здивувало.

— Ну, але чомуж тоді у вас ті таблички, чи не було? То було тут у вас щось, чи не було? Взагалі не розумію, що тут у вас діється...

— Що то за таблички? Засміялися рідні й звернули увагу Семена на такий малюнок: в окопі стовп, під стовпом лежав заржавілий газ без держала й топорисько без сокири. На стовпі була велика червона таблиця: „Карамасовська пожежна стація".

— У нас є все таке... пояснювали. — Колись, перед трома або чотирма роками, не пригадуємо, приїхав до нас комісар і, все те справив. Алеж то й була голова, то мусимо признати! Не минало ані одного дня, щоби він не зганяв людей на збори та не промовляв до них. Все пояснить, а потому й повісить табличку. „Збудуємо нове село", каже. „Почекайте! За останнім словом техніки!" А потому прибивав таблички, де що було. Ти ще навіть нашого села добре не розглянув — покажемо тобі, скільки тут маємо позакопуваних стовпів! Нове село! Ані навіть не знаємо, чому він від нас відїхав — тож то був такий чудовий чоловік, і трудно сказати... Від того часу ці таблички в нас висять і жадної шкоди від них нема.

Перекл. Мих Остапович.

*) Цю сатиру московського радянського письменника треба трактувати як опис цілої СССР, щеї „країни соціялізму", де залишилися від того соціялізму лише виблідлі таблички, що були колись червоної барви. Фактичною державою капіталізм та московський шовінізм, що прибрав в останніх часах такі дикі форми на Україні, панують там неподільно. — Прим. перекладача.

СІВАЧІ

Розорали чорну землю
І заскородили,
Посіяли пшениченьку
Й Господа молили:
Щоб дощик післав,
Землю обіллляв,
На пшеницю золотую
Урожай подав.
Утомились сівачі ті,
Пішли спочивати,
Та лиця в них невеселі —
Тяжко відгадати...
Пшениця росте,
В колоссю цвите...
Хто пшеницю позбирає,
Як час жнив прийде?...
Бо не знають, чи нащадки
Всі станугь в рядах
Та довершать святе діло
По своїх батьках...
Певно, що прийдуть,
Пшеницю зберуть,
І заберуть в свою хату,
Коровай спечуть.

А. Кравчук.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ЯК ЦЕ ІНШІ НАЗИВАЮТЬ?

Бруно Лесинг, один з постійних кореспондентів Герстових газет, пише в однім зі своїх останніх дописів про справу, що часто зачіпає наших читачів: про друкарські помилки.

Трапилася така друкарська помилка в ґазеті „Лондон Таймс", котру хвалено від сотень літ як найдосконалішу ґазету, себто ґазету, що ніколи не має помилок. І ось у цій ґазеті трапилося написати, що в Мінхені мають грати 23-ту симфонію Бетговена, а Бетговен написав тільки 9 симфоній.

Лесинг не бачить у тому нічого страшного. Махнув пальцями складач, як не треба, не вважав на хвилину коректор, і вже Бетговен дістав 23 симфонії. „І можливо", каже Лесинг, „що колись якийсь філістер заложиться, що в „Таймсі" була помилка, а якийсь любитель музики зверне ґазеті увагу на помилку, але зрештою я не розуміюся на англійських кручених головах".

ДИСКУТУЮТЬ ПРО ВИХОВАННЯ.

У дискусії про виховання, котру завела газета „Ню Йорк Таймс", минулої неділі забрали слово: канцлер нюйорського университету, президент Міської Колеґії Ню Йорку, президент „Юніон Коледж", президент „Вилїємс Коледж", президент „Смит Коледж", президент „Ла Фолет Коледж", декан Гарвардського университету й президент Стенфордського университету.

Не всі вони з собою погоджуються. Але цікаво, що ніхто з них не каже, що „цю справу можна лиш так розвязати", що „одинокий розумний спосіб дивитися на справу такий" або щось у тім роді. Люди, що справу добре знають, звичайно знають, що звязані з нею питання можна розвязувати кількома способами.

Чи не говорить про одинокий спосіб звичайно людина, яка тільки один спосіб знає?

КОМУНІСТИЧНИЙ ГУМОР ЗМІНЯЄТЬСЯ.

Доносять з Москви, що большевицькі фільми принесли небувалу новину: просту „слепстик комеді".

Так в Америці називалися ці грубі комедії, в котрих герої бомбардували лиця своїх противників „паями", тягали їх до себе костурами за шию або підставляли під ноги лупину з бананів.

В Росії такої комедії не було. В Росії вільно було сміятися тільки за рецептою Маркса, себто з клясових ворогів пролетаріяту. Нині вже вільно буде продукувати в Росії американські комедії.

Америка з такої комедії вже виростає. Тут уже й діти не дуже то хочуть сміятися, як один герой кине другому „паєм" у лице. Що Америка викидає на сміття, Росія піднімає для себе й каже: Дивіть, яка я поступова.

ВАРТІСТЬ СВОБОДИ ДЛЯ ТИХ, ЩО ЗА НЕЇ ЦІНИ НЕ ПЛАТЯТЬ.

У Ню Йорку ставлять тепер драму „Велі Фордж", у котрій зображається найтяжчу кризу з американської визвольної боротьби. При кінці драми її герой, ґенерал Джордж Вашінгтон, каже: „Ця свобода буде виглядати легкою з часом, як ніхто вже не буде вміти, щоби її добути".

Чи не настав якраз нині цей час в Америці, що люди забули зовсім вартість свободи, забувши те, що хтось за неї колись життя давав?

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

МЕДВІДЬ МЕДВЕДЕМ.

В цілім культурнім світі Росію називають великим північним медведем, а це тому, бо медвідь є символом великої незграбности, брутальности і жорстокости.

Медвідь є непридатний до нічого, бо з нього жадної користи нема, хіба шкода, яку наносить людям, але часом медведів ловлять і вчать деяких штучок, однак з нього кепський комедіянт, бо потрафить бавити лише наївних дітей. Навіть коли він смішний і бавиться, мусять його ввесь час тримати на ланцюху, бо медвідь, навіть коли освоєний, є досить небезпечний і може кого вдарити лабою по голові або навіть роздерти.

Тому, що медвідь є великий, оспалий і повільний, а крім того дурний, бо дасться водити за ніс на ланцюху навіть малій дитині, назва медведя для Росії є дуже влучна і тому так загально принялася, що її всюди вживають.

Розуміється, що є між Росіянами вчені і добрі люди, які стидаються тої назви, але таких Росіян дуже мало, щоби на неї собі не заслугували. З теперішніх відносин Росії до України бачимо, що досі не знайшовся ані один визначніший Москаль, щоби запротестував і став в обороні України. Та російський медвідь є й так настільки непопулярний, що навіть колиб і виступив в обороні України, то це виглядало би лише на „медвежу прислугу", а що це значить, то відай кождий Українець сам добре знає. Знають це навіть малі діти зі своїх читанок про медведя, який хотів зігнати ляльову муху з лоба чоловіка і так сильно вдарив по лобі, що вбив не лише муху, але також і Панька, і тим зробив йому „медвежу прислугу".

Хто буде писати історію культури 20-віку, то певно занотує, що російський медвідь від часів Івана Страшного (або Ґрізного) і Петра Першого змінився хіба настільки, що на місці одного Івана Ґрізного тепер є ціла шайка Сталінів Страшних.

Деякі люди думають, що російський медвідь дасться по доброму навчити і вірять йому, що він намагається просто ходити, як культурна людина, але забувають, що медвідь медведем: спустіть його з ланцюха, то його знов тягне до ліса.

До таких оптимістичних людей, між іншими, належав теж і Покійний **Михайло Грушевський**. Взявши під розвагу все те, що він пережив у Росії, не хочеться вірити, як він міг повірити в якусь щирість московських комуністів. Адже як історик, знав добре вдачу російського медведя. І тому він повинен був ще інших переконати, щоб не вірили в московські „залицяння" до України і Українців. Ніякі апелї до Москалів нічого не поможуть, бо московського медведя може навчити хіба „сморгонська академія", де вчать медведів танцювати, і добрий бук.

Втрата такої заслуженої людини як проф. Грушевський не дається ніяк ані оправдати ані направити. Вона доказує лиш велику безоглядність комуністичних ґалапасів, які за всяку ціну намагаються знищити Україну. Бо кого як кого, але М. Грушевського, з огляду на його наукове становище, великі заслуги для України, його значіння як першого президента УНР і його популярність, повинні були Москалі лишити в спокою. А коли його переслідували, то цей їх варварський учинок мусить народня опінія і історія належно осудити й витягнути з цього відповідні консеквенції. Заморити когось голодом, а по смерти справляти йому державний похорон і ухвалювати малу пенсію для осталої родини — це мерзенна комедія, яку придумав, московсько - большевицький медвідь на те, щоб замилити очи деяким наївним людям, які ще й досі не прозріли.

Комуністи тепер вчаться танцювати, пристойно одягатися, сміятися, щоби не виглядали так понуро, як справжній медвідь, — словом, вони хотять показати, що вони також „культурний" нарід, але якби в них була хоч сяка-така культура, то булиб не мучили Грушевського.

Наука з цеї трагедії така, щоб ніхто не важився більше вірити московському медведеви.

Медвідь є медведем, і на нього є лиш одна рада: залізна клітка, ланцюх і добрий бук.

Це не робить ріжниці, чи це лише звичайний собі сморгонський медвідь, брунатний, білий, чи комуністичний, червоний.

Д. Т. Лазар.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ. Тов. Український Клюб Поступовий, від. 70, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що річні збори відбудуться в суботу, 29. грудня, в годині 7-мій ввечір, в галі під ч. 72 Моріс вул. На цих зборах буде справоздання усіх урядників, а відтак вибір уряду на 1935 рік. Крім цього будуть ріжні ухвали для добра нашого товариства. Тому обовязком є кождого члена прийти на такі важні збори і своєю порадою чи внесенням причинитись до ухвали для кращого розвитку нашого товариства. — Д. Мадай, предс.; І. Білобрам, кас.; І. Ґелета, фін. секр.; В. Кушнір, рек. секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. „Зоря", від. 69, повідомляє всіх своїх членів, що річні збори відбудуться в неділю, 30. грудня, в годині 2-гій пополудні, в У. Н. Домі, 217-219 Іст 6-та вул. Проситься всіх членів прибути на час. Буде справоздання теперішнього уряду і вибір уряду на 1935 рік. Неприявний член або урядник буде караний після ухвали. — Й. Забавчук, предс.; Ст. Назаревич, кас.; М. Линтей, рек. секр.; Е. Парницький, фін. секр.

РОМ, Н. Й. Бр. св. Михаїла, від. 121, повідомляє всіх своїх членів, що на річнім мітінгу 9. грудня вибрано уряд на 1935 рік як слідує: Олекса Слободян, предс.; Семен Свиредюк, заст.; Іван Лаврук, кас.; Михаїл Кізлик, заст.; Олекса Гадз, секр.; Стефан Яворський, заст.; Михаїл Павелко, Теодор Гречкосій і Теодор Боднар, контрольори; Петро Кобітович, дверник; Василь Чуйко і Захарій Фицик, хорунжі. Мітінги будуть відбуватись в другі неділю по першім кождого місяця, в 2-гій годині пополудні, в У. Н. Домі.

БЕРВІК, ПА. Тов. ім. М. Грушевського, від. 164, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що річний мітінг відбудеться 1-го січня, на латинський Новий Рік, в годині 2-гій пополудні, в ґали церковній. Кождий член повинен прийти на мітінг, бо буде справоздання урядників за цілий рік вибір урядників на 1935 рік та інші важні справи. Неприявний член підлягає карі після ухвали річного мітінгу. — Іван Мельник, предс.; Василь Гелетій, кас.; Петро Гелетій, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Бр. св. Володимира, від. 130, повідомляє всіх своїх членів, що річні збори відбудуться в понеділок, 31-го грудня, в годині 8-мій ввечір, в У. Н. Домі, 217-19 Іст 6-то вул. Обовязком є кодого члена явитись на річних зборах, бо є багато справ до вирішення, як приготування до вибору уряду на 1935 рік. Неприявний на річних зборах член підлягає карі спіля статута. — Іван Солтис, предс.; Антін Карпович, рек. секр.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ. Тов. Запорозька Січ ім. Б. Хмельницького, від. 245, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що річні збори відбудуться 1-го січня, то є на американський Новий Рік, точно в годині 2-гій пополудні, в церковній ґалі, 18 Вудлан вул. Проситься усіх членів явитись на ці збори, бо є важні справи до полагодження, які відносяться до кождого члена. Буде справоздання урядників і контр. комісії та вибір уряду на 1935 рік. Довгуючих членів проситься вирівнати свої залеглости, щоб не переносити довгу на слідуючий рік. Ті члени, котрі ще не змінили старих грамот, нехай постараються змінити цього місяця, щоб не було запізно. На закінчення ювилейного року У. Н. Союза проситься придбати нових членів, як також вписати свої жінки та діти до У. Н. Союза. — Василь Велекий, предс.; Йосиф Сабат, кас.; Йосиф Красний, секр.

КОГУС, Н. Й. Відділ 57 повідомляє всіх своїх членів, що на річнім мітінгу вибрано слідуючий уряд: Іван Коба, предс.; Гр. Недільський, фін. секр.; Іван Дзямба, кас.; Іван Столяр, рек. секр.; Андрій Мазурик і Стефан Палка, надз. хорих; Митро Мричко і Іван Барна, контр. комісія. Мітінги будуть відбуватись в другу неділю по першім в галі церковній.

САВТПОРТ, КОНН. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 84, подає до відома всім місцевим і позамісцевим членам і членицям, що на річнім мітінгу 9-го грудня вибрано слідуючий уряд: Дмитро Махно, предс.; Михайло Сендзік, кас.; Петро Дудко, секр.; Павло Клубчак і Михайло Ванат, контр. комісія; Марія Махно і Павло Клубчак, оглядачі хорих; прапорчики: Микола Ґайда до американського, а Іван Чаплинський до українського прапора. Перший мітінг відбудеться 13-го січня, в У. Н. Домі на Кінгс Ґайвей Вест, Савтпорт. Уряд просить дуже прийти на цей мітінг точно в 4-тій годині пополудні і з новим роком зачати засідання як слід. — Дм. Махно, предс.; Мих. Сендзік, кас.; Петро Дудко, секр.

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. Сестр. Любов, від. 37, на своїм річнім мітінгу 16. грудня вибрало уряд на 1935 рік як слідує: Анна Пограничча, предс.; Агафія Кінащук, заст.; Анастасія Оґар, кас.; Розалія Савтицька, заст.; Евдокія Кардаш, фін. секр.; Марія Кіценюк, рек. секр.; Марія Полевчак і Марія Герета, контр. комісія; Ева Ковальчук і Гелена Яцків, надз. хорих; Текля Костишин, дверниця. До тепер мітінги відбувались в трету неділю по першім, а від тепер будуться відбуватись в трету неділю в місяці, тому ті, що не були на мітінгу, нехай запамятають собі це. — Е. Кардаш, секр.

ПІТСБУРҐ, ПА. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 96, повідомляє, що на річнім мітінгу 2-го грудня ухвалено 5.00 дол. тижневої запомоги вразі слабости і 50.00 дол. посмертного. Члени, котрі не платять до братської каси тільки до У. Н. Союза, відтепер мають платити 10 ц. до братської каси. Уряд на 1935 рік вибрано як слідує: Іван Войтович, предс.; Дмитро Василик, секретар-касієр. Справи, які не полагоджено на річнім мітінгу, остали на слідуючий мітінг, котрий відбудеться 6-го січня, в годині 2-гій пополудні в тій самій ґали. Довгуючі члени, коли не вирівнають своїх залеглостей і не будуть платити за січень, будуть суспендовані. — Іван Войтович, предс.; Дмитро, Василик, секр.-кас.

У бідного Жида, що мав громадку дітей, була біда й голод. Одна дитина спиталася батька:

— Тату, як то є, що одні люди мають гроші, мають що їсти, мають у що одягнутися, а інші не мають нічого?

Батько не знав, як це пояснити синови та сказав, що то так лише на цьому світі, а на тому світі буде ліпше. Всім буде добре, що там дістануться.

— То-то я сміявся би, — відповіло одно з дітей, — колиб ми й там нічого не мали!

Альфред Польґар.

I.

КОХАННЯ ВСЕ КІНЧИТЬСЯ

У лісі була батьківська хата, а в ній, строго відділена від світа, жила Павлина, безпечна перед хлопцями-зводниками. Ні автомобільної дороги, ні залізниці не було до хати.

У сусідньому містечку, дві добрі години пішки відсіля, жив асесор. Він кохав Павлину, вона кохала його. За дня годі їм було зійтися: батько не пускав донечки з хати, не пускав теж нікого до дочки. Всеж нічю обоє бачилися, та воно не приходилося так легко. Три години мусів асесор іти, поки нічю через ліс добився до Павлининого вікна та погуторив з нею кілька любовних слів. Така стріча тревала всього кілька хвилин, бож асесор з поворотом мав знову перед собою три години дороги, а мусів вернутися в пору до дому.

—Колиб ти вибрав коротшу дорогу, цю зі стрімкими яругами — де, щоправда, повно гадюк — то можеш міг ти побути зі мною довше пять хвилин. Подумай лише: пять хвилин!

Люди дізналися про ті романтичні сходини та говорили: „Тьфу! Що за підла дівчина! Задля цих кілька хвилин розмови кожної ночі чоловікови відбирати сон! Скільки то він втратить на одягу, на часі, обуві та нервах! І щось такого мілка зве: кохання!

Пізніше асесор оженився з Павлиною. Його хата була чверть години від уряду, а електричним трамваєм треба було їхати шість хвилин.

— Знаєш, — сказала Павлина — краще буде, як ти скажеш приносити собі обід до канцелярії. Чи ти що дня хочеш робити цю велику дорогу задля цеї одної години, яку можеш провести зі мною? Задля одної години?! А крім того в трамваю протяги, твояж олегочна й так наче з шовкового паперу. Колиж ітимеш пішки, то сходиш більше черевиків, ніж ми можемо позволити собі, відколи татко збанкротував.

Людям у містечку було стидно. — „Ніхто — говорили вони — не вірив би, що ця жінка, яка дівчиною була така безоглядна, холодна егоїстка, буде така люблячa подруга!"

До розводу прийшло наслідком непобороної обосторонної відрази.

II.

ПЕРЕМОЖЕЦЬ, АБО: ХТО ОСТАННІЙ ПЛАЧЕ...

Два юнаки спречалися завзято за ласки одної дівчини. Оба говорили: „Я кохаю тебе більше, як якийнебудь смертельний чоловік міг би кохати тебе!" Оба впевняли: „Вічно кохатиму тебе!" Дівчина рішилася на одного.

Тоді другий сказав:

— О, ти нещаслива! Я був би тебе вічно любив, а той чоловік не вміє любити! До кількох місяців він матиме тебе досить!

На це відповів перший:

— Я докажу, що я буду чесно цю справу. Я коханій жінці все жертвую, я...

— Кі вівра, вера... (французькі слова: Хто живе, той побачить; себто: будуччина навчить — промимрив другий та в тяжкій задумі пішов у гостинницю.

Пять літ опісля стрінулися оба на дорозі. І хоч мороз, було десять ступнів нижче зера, і той, що його вислухала жінка, був лише в літній загортці, він усе таки зупинився, задержав товариша за сельскінове футро та знімаючи старий капелюх із шпакуватої голови, сказав переможно, хоч лице його було збентежене, а очі змучені:

— Щож, мій пане? Що тепер скажете? Чи не служив я цілих пять літ вірному коханню? Може ні? Хто додержав слова? Я чи ви?

— Ви, пане! — сказав другий. — Ви мене переконали та перемогли. Не беріть мені за зле, що я так погано не довіряв вам і дозвольте висловити вам правдиве поважання.

При тому вклонився низенько здіймаючи капелюх показав чорні кучері, а його ясне око дивилося на переможця щиро та спочутливо.

ПРО СПРАВИ У. Н. СОЮЗА.

УКРАЇНЦІ В МЕСЕЧУСЕТС, ДЕ ВИ?

Якби так судити нашу силу по дописах з Месечусетс, які появляються у „Свободі", то вона булаб велика. Та дійсність говорить що інше. Бо погляньмо, скільки то членів має наш У. Н. Союз в стейті Месечусетс? Запитаймо, скільки то людей читає тут „Свободу"? А якеж може бути життя наше, коли не доходить до нас проміння світла?

Спитаймо місто Бостон, скільки там є Українців, що стоять в У. Н. Союзі. Скільки там приєднано до У. Н. Союза підчас Ювилейної Кампанії?

А коли так поглянемо правді в очі, то скажемо собі, що так далі бути не може, та що треба закасати рукави і братися до дійсної роботи, притягати до організації нових людей. Кращої організації від У. Н. Союза в наших обставинах годі собі уявити. Якщо священики по церквах, а світські по вічах, зборах і по хатах понесуть агітацію за У. Н. Союз, то ми можемо легко дістати в короткім часі яких 500 нових членів з Месечусетс. Це треба доконче зробити, бо в той спосіб завдамо тут великий удар московофільству, яке є тут великою язвою. Вважаю, що найкращі дописи з нашого стейту будуть тепер ті, що доноситимуть про діла: про приєднані нових членів до У. Н. Союза. Ми тут зачнемо від себе й незабаром покажемо результати.

Н. П., Фолріверець.

БАТЬКИ! ЗАЦІКАВЛЮЙТЕ ДІТЕЙ СОЮЗОМ.

Думаю, що треба наших дітей змалку призвичаювати до шанування нам дорогих наших установ і наших ґазет. Це дуже важна справа. Знаю по собі. Дитина дуже часто не хоче слухати про те все. Навіть не хоче читати „Свободи", ні навіть „Юкраїніен Віклі". Таке було в моїй власній хаті. Кажу, що було. Але вже не є. Я час від часу передавав дітям, що то пишеться у „Свободі", а потім і про те, що цікавого є в „Юкраїніен Віклі". Знаю, що з дітьми то буває всіляко. Одно полюбить одне, а друге що інше. От я зацікавив своїх дітей оповіданням Чайковського „За сестрою", що його друкується в перекладі в „Юкраїніен Віклі". Діти якось зацікавились, а тепер не можуть діждатися пятниці, щоби далі прочитати. А зачавши читати оте оповідання, вже поволі перечитують цілу ґазету і зачинають набирати інтересу до інших наших справ. Думаю, що тільки таким шляхом, через збудження в дітей цікавости до нашого життя, зможемо їх заінтересувати і У. Н. Союзом і зорганізувати їх. Я є звичайний майнер і тішуся, що мені це вдалося з моїми дітьми.

Гнат Няй з 29 від.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ВЕСТ ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Відділ 62 повідомляє всіх своїх членів, що звичайні місячні збори відбудуться в суботу, 12-го січня, в годині 6-тій ввечір, в гали на Ґрейс Еве. Кодий член повинен прийти на цей мітінг і вирівнати свої місячні вкладки. На річнім мітінгу ухвалено, що кождий член має написати до секретаря, тоді коли захорує і тоді, коли виздоровіє. Коли цього не зробить стратить запомогу. — Теодор Яців, предс.; Семен Староста, кас.; Михайло Черкас, секр., 7729 Botanic Ave, W. Philadelphia, Pa.

РОЗМОВА З ВІТРОМ.

Стукнув вітрець в малу шибку,
Стукнув у віконце мале,
И ще раз стукнув і викликав
На розмовоньку мене.

А я встала, відчинила,
Він скрань мою цілував
І шептав мені тихенько,
Де він бував і що чував.

И приніс мені на чужину,
Приніс із сторін рідненьких
Шум лісів, подих літа
Тай запах з квіток дрібненьких.

И не одну я ніч безсонну
Так при вікні ожидаю,
Щоби вітрець мені приніс
Вістку з рідненького краю.

Анастасія Рибакова.

До Ротшільда прийшов раз професор тайний радник. Ротшільд був дуже занятий, тому кивнув на гостя та сказав: „Пане раднику, прошу собі тимчасом сісти на кріслі!"

Зарозумілий гість відповів: — Пане бароне, я вайний радник!

— То сядьте собі на двох кріслах! — сказав Ротшільд.

„ЕРЗАЦ", ЧИ ПЛЯНОВІ ЗМАГАННЯ ДО САМОВИСТАРЧАЛЬНОСТИ

(ВУНІ) Ще з часів світової війни мала Німеччина славу батьківщини „ерзаців", але ті сурогати зокрема в ділянці харчевій і текстильній не мали доброї слави. З поняттям „ерзац" звязана уява про практичну неможливість одержання властивого продукту та неминучу конечність заступати його в міру потреби виробом гіршої якости, що не в силі заспокоїти відповідним способом людської потреби й має шкідливі наслідки для дотичної мети, в випадку харчевих сурогатів — для людського здоровля. Погані товщі, одяги з кропиви, шнури з паперу і т. д. це клясичні сурогати воєнної доби.

В сучасній, важкій для Німеччини добі господарської скрути й політичного напруження появляються в позанімецькій пресі щораз частіше звістки про недостачу найосновніших продуктів у Німеччині. Її наслідком є, мовляв, катастрофальні підвишки цін, зокрема на харчовини в роздрібнім продажі. Виходом, дуже недостаточним, з цього скрутного положення є ніби поширювання сурогатів. Такі вістки стилізовані сензаційно; неменше сензаційно пишеться часом і про „винаходи", що нібито мають зарадити недостачі. Отже читаємо в пресі, на жаль, часом і в українській, з одного боку про жахливий стан постачання харчами й сировинами, про ціни інфляційної висоти, картки на хліб і хвости перед крамницями; з другого боку неменше сензаційно, як про якісь „проміні смерти" читаємо нпр., що Німці „винайшли" ростину, що заступає повністю і робить зайвими доводжені чужі текстильні сировини: бавовну і джуту, вовну, шовк, і льон, і коноплю, і все.

Дійсність є зовсім інша. Цінових скоків, хвостів і карток нема. Цінові вагання доходять протягом останнього півроку в деяких товарах до кільканадцятьох відсотків найвище, ціни багатьох харчовин взагалі тверді, встановлені й незмінні. Положення Німеччини важке в звязку з особливими політичними умовами на тлі світової господарської депресії. Але боротьба з цими труднощами, на які постійно й отверто вказують головні чинники, не йде шляхом цінових переворотів і латання дір принагідними ерзацами. Неможливість роздобути ті чи інші сировини і продукти далеко не така абсолютна, як за світової війни. Одначе Німеччина пляново, на дальшу мету старається визволитись від надто великої залежности від заграничних кол і міжнародних торговельних зносин. Тому заздалегідь пляново підготовляє засоби, якими має заступити дотеперішній довіз продуктів і сировин.

Ще донедавна Німеччина була одним з найбільших імпортерів харчовин, як це загально відомо. Одначе порівнання між довозом у р. 1927 і в р. 1932 виявляє дуже поважне зміщення німецької порівнюючої самовистарчальности в тій ділянці. Дефіцит торговельного білянсу харчовин упав кругло з 5 міл. марок у р. 1927 на 1.3 до 1.8 у р. 1932, отже на яких 70% кругло. Відсоток продуктів, вироблених у Німеччині, зріс з кругло 80% на кругло 90% усього споживання (коли мати на увазі, що молочні й звіринні продукти основуються почасти на чужих, довезених, кормах, то треба яких 10% відчислити). Але зросла також абсолютна їх скількість, так, що загальний їх рівень споживання помітно не змінився (трохи навіть зріс, але треба врахувати приріст населення).

Впала консумція збіжа досить значно, бо 12.5%, зросло споживтя картопель і риби (по 8%), але й молочних виробів і яєць (по 7%), а передовсім товщів (12%), що вже не вказує на згіршення якости відживи.

Поліпшення харчового білянсу Німеччини є наслідком, передовсім, зросту краєвої продукції, а не заведення сурогатів, містичних карток і обмежень. На зріст продукції зложилася низка плянових заходів, обчислених на дальшу мету і підготованих дуже солідно, як внутрішня кольонізація, висушування болот для збільшення управної площі, меліорації, доцільні переміни в культурах і заведення нових і т. д., також соціяльнополітичні заходи, як вищі, але тверді ціни на хліборобські продукти. В р. 1933 вперше заведено в більшій скількости солодку люпину на легких ґрунтах північної та східної Німеччини. Це не є „винахід", тільки вислід довголітніх спроб, дослідів і т. д. Служитиме як корм і до виробу маргарини, яка, до речі, сьогодня вже є вартісним товщем, а не поганим сурогатом.

В ділянці текстильних сировин Німеччина не може багато досягти збільшенням управної площі на льон і коноплі, бо забраклоб її для харчовин. Дуже актуальним стає питання заступлення довожених сировин власним шляхом вироблення ерзаців, але знову тут плянові акції на дальшу мету, а не як за війни, затикання дір першим-ліпшим сурогатом невисокої якости. За 4 роки війни зібрано 200 тон кропиви, тоді як річне запотребування бавовни було р. 1914 кругло 400,000 тон. Кропива дає волокна тільки на 5% ваги несушеного бадилля, отже поза випадками абсолютної конечности її перерібка не оплатиться. Сьогодня працюють над удосконаленням машин і продукційного процесу так, щоб можна використовувати і гірші роди льону. Досі переробляли тільки найліпший довговолокнистий льон; його треба було збирати ручно й при всіх маніпуляціях дбати про рівнобіжне зложення волокон у цілому матеріялі. Згадані зміни дозволилиб використання більшої маси при упрощенні і дешевій роботі, що велоб і до збільшення культури льону. Шляхом так званого канонізування можна льняні волокна зробити подібними до бавовняних, але це має сенс тільки в відпадкових родів, бо для кращих це означалоб тільки згіршення якости.

Дальшим ерзацом для бавовни є штучний шовк, вироблюваний хемічно з целюльози. Його систематично удосконалюють і пристосовують для цієї мети. Але вовни він, як і жадне синтетичне чи й природнє волокно, зовсім не може заступити, а бавовни настільки ні, що його міцність і в сухім стані дорівнює тільки 65% міцности бавовни, а в мокрім стані стає ще два рази менша, тоді як у бавовни вона в мокрім стані на 15% вища. Тому найкраще примішувати штучний шовк до бавовни в відношенню 1:4, для кращих родів пряжі в меншім відношенню. Пересічно можна таким шляхом заощадити 15% довозу бавовни.

Цікавіші є спроби з новою ростиною, саме тою, про яку розійшлися такі сензаційні відомости в заграничній пресі. Річ зовсім не в чудовім „винаході" всезаступаючого волокна, тільки в вислідах 30-літньої праці п. Віллі Берца над акліматизуванням і ушляхотненням (через схрещування і т. п.) ростини юка. Вона походить з півдня північної Америки або з Малої Азії; в ушляхотненім виді має довгі (120 ц.), але вузькі (4 ц.) волокнисті листки, і розмножується шляхом штучного опилювання. Дає на морґ 179 квінталів, з чого одержується 32.7 квінталів (18.3%) сухого волокна і, згідно з точними кальв куляціями, оплачується при сьогоднішніх цінах на текстильні сировини дуже добре. Заступає джуту, коноплі й т. п. грубше волокнисті сировини. Найкраще змішувати її з джутою (30%), для менших грубих виробів з бавовною (50—60%), для кращих навіть з вовною (30—50%). Цей продукт довголітньої праці чоловіка, який ні на які пропозиції зза кордону не пішов, дозволить зменшити довіз грубшого волокна, трохи навіть бавовни.

Не зупиняючись на дальш відомих ерзацах, таких як виріб цукру з дерева, бензини й подібних субстанцій з вугля і т. д., можна спокійно ствердити, що маємо в сучасній Німеччині до діла не з горячковим заступлюванням абсолютно недобутних річевин будьякими сурогатами від випадку до випадку, тільки з пляновою акцією, закроєною на дуже далеку мету для зміцнення господарської самовистарчальности країни та виведення її з надто великої залежности від заграничної торгівлі, а тимсамим і заграничної політики.

ПІВ КІРЦЯ ЗОЛОТА І СРІБЛА В ПОМЕШКАННІ БАБИ-ЖЕБРАЧКИ.

В Равічі лазила ще недавно по вулицях і жебрала милостині 84-літня бабуся Ева Кнаєр, обдерта й знужденіла, аж страшно було дивитися. Мешкала вона на піддашу в якійсь камениці, що вже поволеньки валилася. Як уже камяничка розпадалася на добре, рішила міська управа передати бабу до захисту для прошаків. Бабусі жаль було покидати своє піддаше, але не було ради. Прийшли носії та почали викидати з кімнатки бабусине дрантя. Була там ціла гора скриночок, коробочок, мішочків та іншого чортовиння, що памятало ще ліпші часи. Нежданно між тим усім попалася робітникам під руку якась тяжка скринка. Її відчинили — виявилося, що там було в паперових торбинках понад 50 кільо золотих і срібних монет! Про цей скарб бабуся-жебрачка, що саме опинилася в захисті для вбогих, не знала нічогісінько і цілих 30 літ жебрала милостині, коли в той самий час її просто під ногами валялося пів кірця грошей!

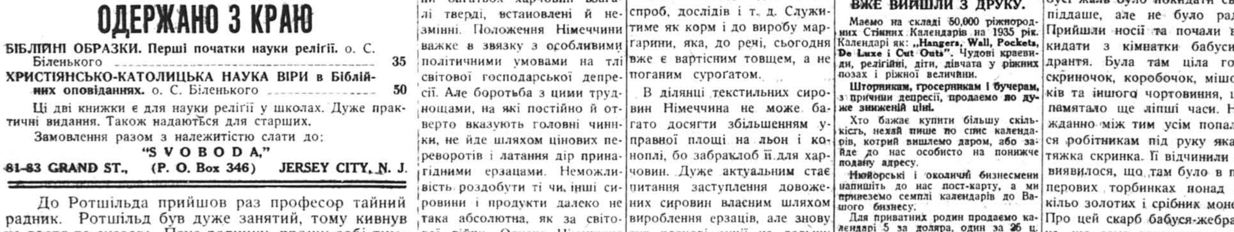
У торговлі цвітів.

— Я хотів би купити кілька гарних цвітів для моєї хорої приятельки.

— О, то маємо для вас, пане, щось спеціяльного: дуже гарні рожі: по долярови за штуку.

— Ні, дякую, аж така хора вона не є!

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН. (151)

Роджера Сесила нудили нецікаві подробиці правних справ у канцелярії його строгого вуйка Джеремії. Він був улюбленим сестрінцем цього старшого пана, та його майбутнім спадкоємцем. Йому теж дали його ймення.

Він не любив своїх біблійних імен і ніколи їх не вживав. Його товариші в університеті в Оксфорді кликали його звичайно „Джері". І так його теж звали товариші в летничій школі.

Від кількох літ уже знали його як вправного керманича літака. І літання ставало щораз більше його головним життєвим інтересом. Летунські штуки, які він виробляв у повітрю, здобули йому славу одного з найкращих англійських непрофесійних летунів.

В осені того року цілий світ і британська імперія затряслися від наглих потрясень. Червона армія Европи завдала свій перший удар в Африці, щоб добути панування над світом проти зненавиджених Англійців.